

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

58-1

Brno 2017

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

58-1

BRNO 2017

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 58
Volume 58

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík,
Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce
Cover Photography

Nákončí saxu z hrobu v Blučině-Cezavách (obr. 2, str. 105).
Sax-sword strap-end from the tomb of Blučina-Cezavy (Fig. 2, Pg. 105).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2017
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2017 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Obsah

Studie a krátké články Case Studies and Short Articles Studien und kurze Artikel	7
<i>Marek Slobodník, Antonín Přichystal</i> Provenience křišťálových artefaktů z aurignacké stanice Nová Dědina u Kroměříže na základě studia fluidních inkluzí	9
<i>Jaroslav Peška</i> Nová pohřebiště kultury se šňůrovou keramikou na střední Moravě (Dosavadní výsledky horizontální stratigrafie)	19
<i>Eva Kolníková, Tomáš Zeman</i> Diaľkové kontakty moravských Keltov na príklade ojedinelých nálezov tetradrachiem	49
<i>Tamerlan Gabuev</i> L'attribution culturelle des objets en or du Ve s., provenant du tumulus 2 de la nécropole Brut 1 (Ossétie du Nord, Russie)	57
<i>Michel Kazanski</i> Tombes des élites steppiques de l'époque post-hunnique dans la région pontique	65
<i>Maxim Levada, Oleg Saveliev</i> Découverte «princièrè» de l'époque des Grandes Migrations, près du lac de Jalpug (delta du Danube). Note préliminaire	85
<i>Oleg Radiush</i> Un nouveau “trésor” de l'époque des Grandes Migrations découvert près de village de Volnikovka, la région de Kursk (note préliminaire)	91
<i>Jaroslav Tejral</i> Les élites princières du pays nord-danubien au début de l'époque mérovingienne	103
Přehled výzkumů na Moravě a ve Slezsku 2016 Overview of Excavations in Moravia and Silesia 2016 Übersicht den Grabungen in Mähren und Schlesien 2016	139
Paleolit, Paleolithic, Paläolithikum.	141
Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město).	141
Dolní Věstonice (okr. Břeclav).	142
Mohelno (okr. Třebíč)	144
Ořechov (okr. Brno-venkov).	144
Turovice (okr. Přerov)	146
Neolit, Neolithic, Neolithikum.	149
Bílovice-Lutotín (k. ú. Bílovice, okr. Prostějov)	149
Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město).	149
Brno (k. ú. Starý Lískovec, okr. Brno-město)	150
Brno (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)	150
Dobřčice (okr. Přerov)	153
Držovice (k. ú. Držovice na Moravě, okr. Prostějov).	153
Dubicko (okr. Šumperk)	153
Dukovany (k. ú. Skryje nad Jihlavou, okr. Třebíč)	154

Holasovice (okr. Opava)	155
Hulín (k. ú. Záhlinice, okr. Kroměříž)	155
Chuchelná (okr. Opava)	155
Chvalnov-Lísky (k. ú. Lísky, okr. Kroměříž).	156
Jemnice (okr. Třebíč)	156
Kobylnice (k. ú. Kobylnice u Brna, okr. Brno-venkov)	157
Kralice na Hané (okr. Prostějov)	157
Krnov (k. ú. Opavské předměstí, okr. Bruntál)	158
Kyjovice (okr. Znojmo)	158
Lanžhot (okr. Břeclav)	161
Mohelno (okr. Třebíč)	161
Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá, okr. Brno-venkov)	161
Moravské Knínice (okr. Brno-venkov)	161
Moravský Krumlov (k. ú. Polánka u Moravského Krumlova, okr. Znojmo)	162
Moravský Písek (okr. Hodonín)	163
Mysločovice (okr. Zlín)	163
Náměšř na Hané (okr. Olomouc)	163
Neslovice (okr. Brno-venkov)	164
Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	164
Olšany u Prostějova (okr. Prostějov)	164
Ořechov (k. ú. Ořechov u Uherského Hradiště, okr. Uherské Hradiště)	165
Ostrožská Nová Ves (okr. Uherské Hradiště)	165
Podmolí (okr. Znojmo)	167
Popůvky (k. ú. Popůvky u Brna, okr. Brno-venkov)	168
Popůvky (k. ú. Popůvky u Brna, okr. Brno-venkov)	169
Přerov (k. ú. Lýsky, okr. Přerov)	169
Přerov (k. ú. Lýsky, okr. Přerov)	170
Pustějov (okr. Nový Jičín)	170
Rousínov (k. ú. Vítovice, okr. Vyškov)	173
Rozdrojovice (okr. Brno-venkov)	173
Smržice (okr. Prostějov)	173
Spytihněv (okr. Zlín)	174
Šelešovice (okr. Kroměříž)	175
Šternberk (k. ú. Lhota u Šternberka, okr. Olomouc)	175
Tišnov (okr. Brno-venkov)	175
Troubsko (okr. Brno-venkov)	176
Úvalno (okr. Bruntál)	176
Vážany (k. ú. Vážany u Uherského Hradiště, okr. Uherské Hradiště)	177
Vedrovice (okr. Znojmo)	178
Veverská Bítýška (okr. Brno-venkov)	179
Zlín (k. ú. Malenovice u Zlína, okr. Zlín)	180
Znojmo (k. ú. Znojmo-město, okr. Znojmo)	183

Eneolit, Eneolithic, Äneolithikum.	185
Bílovice-Lutotín (k. ú. Bílovice, okr. Prostějov)	185
Blučina (okr. Brno-venkov)	185
Brno (k. ú. Maloměřice, okr. Brno-město)	185
Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město)	186
Brno (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)	187
Březová (k. ú. Březová u Vítkova, okr. Opava)	188
Držovice (k. ú. Držovice na Moravě, okr. Prostějov)	189
Dřevohostice (okr. Přerov)	191
Hradčany (k. ú. Hradčany na Moravě, okr. Přerov)	191
Hruška (okr. Prostějov)	192
Kelč (okr. Vsetín)	193
Kelč (okr. Vsetín)	193
Kralice na Hané (okr. Prostějov)	194
Litovel (k. ú. Rozvadovice a Unčovice, okr. Olomouc)	194
Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	195

Olišany u Prostějova (okr. Prostějov)	195
Podolí (k. ú. Podolí u Brna, okr. Brno-venkov)	196
Prostějov (k. ú. Čechovice u Prostějova, okr. Prostějov)	196
Přerov (k. ú. Lýsky, okr. Přerov)	197
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	198
Rousínov (k. ú. Vítovice, okr. Vyškov)	199
Úvalno (okr. Bruntál)	199
Zlín (k. ú. Malenovice u Zlína, okr. Zlín)	200
Doba bronzová, Bronze Age, Bronzezeit.	201
Bílovice-Lutotín (k. ú. Bílovice, okr. Prostějov)	201
Blučina (okr. Brno-venkov)	201
Blučina (okr. Brno-venkov)	202
Borotín (k. ú. Borotín u Boskovic, okr. Blansko)	202
Buk (okr. Přerov)	203
Drozdov (okr. Šumperk)	204
Držovice (k. ú. Držovice na Moravě, okr. Prostějov)	204
Dubicko (okr. Šumperk)	205
Hněvotín (okr. Olomouc)	206
Hnojice (okr. Olomouc)	206
Hulín (k. ú. Záhlinice, okr. Kroměříž)	207
Hustopeče (k. ú. Hustopeče u Brna, okr. Břeclav)	207
Jiřice u Miroslavi (okr. Znojmo)	208
Jiříkovic (okr. Brno-venkov)	208
Kobylnice (k. ú. Kobylnice u Brna, okr. Brno-venkov)	208
Kožušany-Tážaly (k. ú. Tážaly, okr. Olomouc)	209
Kralice na Hané (okr. Prostějov)	209
Křenovice (k. ú. Křenovice u Slavkova, okr. Vyškov)	210
Litovel (k. ú. Rozvadovice, k. ú. Unčovice, okr. Olomouc)	210
Loučka (k. ú. Loučka u Valašského Meziříčí, okr. Vsetín)	211
Malešovice (okr. Brno-venkov)	211
Město Albrechtice (k. ú. Linhartovy, okr. Bruntál)	211
Moravské Knínice (okr. Brno-venkov)	212
Moravský Písek (okr. Hodonín)	212
Mostkovic (okr. Prostějov)	213
Nivnice (okr. Uherské Hradiště)	213
Nížkovice (okr. Vyškov)	214
Olbramovice (k. ú. Olbramovice u Moravského Krumlova, okr. Znojmo)	215
Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	216
Osek nad Bečvou (okr. Přerov)	217
Podmolí (okr. Znojmo)	218
Prostějov (k. ú. Čechovice u Prostějova, okr. Prostějov)	219
Prostějov (k. ú. Krasice, okr. Prostějov)	219
Prostějov (okr. Prostějov)	219
Prostějov (k. ú. Žešov, okr. Prostějov)	220
Přerov (k. ú. Lýsky, okr. Přerov)	221
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	222
Rataje (k. ú. Popovice u Kroměříže, okr. Kroměříž)	223
Rousínov (k. ú. Vítovice, okr. Vyškov)	223
Rozstání (k. ú. Rozstání pod Kojálem, okr. Prostějov)	223
Senička (okr. Olomouc)	224
Slatinky (okr. Prostějov)	224
Šelešovice (okr. Kroměříž)	225
Tišnov (okr. Brno-venkov)	226
Troubsko (okr. Brno-venkov)	226
Týn nad Bečvou (okr. Přerov)	227
Velké Bílovice (okr. Břeclav)	227
Velké Němčice (okr. Břeclav)	228
Velké Opatovice (okr. Blansko)	229

Vřesovice (k. ú. Vřesovice u Prostějova, okr. Prostějov)	230
Zašová (okr. Vsetín)	232
Zlín (k. ú. Malenovice u Zlína, okr. Zlín)	233
Znojmo (k. ú. Znojmo-město, okr. Znojmo)	233
Doba železná, Iron Age, Eisenzeit	235
Blažovice (okr. Brno-venkov)	235
Blučina (okr. Brno-venkov)	235
Brno (k. ú. Trnitá, okr. Brno-město)	235
Brno (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)	236
Brno (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)	236
Dambořice (okr. Hodonín)	237
Hluboké u Kunštátu (okr. Blansko)	238
Hněvotín (okr. Olomouc)	238
Holubice (okr. Vyškov)	239
Hulín (okr. Kroměříž)	239
Hulín (k. ú. Záhlinice, okr. Kroměříž)	240
Kobylnice (k. ú. Kobylnice u Brna, okr. Brno-venkov)	242
Kralice na Hané (okr. Prostějov)	242
Lanžhot (okr. Břeclav)	242
Loučany (k. ú. Loučany na Hané, okr. Olomouc)	243
Napajedla (okr. Zlín)	243
Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	243
Plumlov (k. ú. Žárovice, okr. Prostějov)	244
Pravčice (okr. Kroměříž)	244
Prostějov (k. ú. Domamyslice, okr. Prostějov)	244
Přerov (k. ú. Lýsky, okr. Přerov)	245
Tišnov (okr. Brno-venkov)	246
Troubsko (okr. Brno-venkov)	246
Troubsko (okr. Brno-venkov)	246
Troubsko (okr. Brno-venkov)	247
Tršice (okr. Olomouc)	247
Zlín (k. ú. Malenovice u Zlína, okr. Zlín)	247
Doba římská a doba stěhování národů, Roman Age and Migration Period	
Römische Kaiserzeit und Völkerwanderungszeit	249
Blučina (okr. Brno-venkov)	249
Držkovice (okr. Opava)	249
Hněvotín (okr. Olomouc)	249
Hulín (k. ú. Záhlinice, okr. Kroměříž)	250
Kobylnice (okr. Brno-venkov)	250
Litovel (k. ú. Rozvadovice, k. ú. Unčovice, okr. Olomouc)	251
Moravský Krumlov (okr. Znojmo)	251
Náklo (okr. Olomouc)	253
Oldříšov (okr. Opava)	254
Opava (k. ú. Komárov u Opavy, okr. Opava)	255
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	255
Vlčnov (okr. Uherské Hradiště)	256

STUDIE A KRÁTKÉ ČLÁNKY
CASE STUDIES AND SHORT ARTICLES
STUDIEN UND KURZE ARTIKEL

Recenzovaná část

Peer-reviewed part

Rezensierte Teil

L'ATTRIBUTION CULTURELLE DES OBJETS EN OR DU VE S., PROVENANT DU TUMULUS 2 DE LA NÉCROPOLE BRUT 1 (OSSÉTIE DU NORD, RUSSIE)

KULTURNÍ ZAŘAZENÍ ZLATÝCH PŘEDMĚTŮ Z 5. STOLETÍ Z MOHYLY 2 NA NEKROPOLI BRUT 1 (SEVERNÍ OSETIE, RUSKO)

TAMERLAN GABUEV

Abstract

Cultural attribution of fifth century golden items from tomb 2 of the Brut 1 necropolis (North Ossetia, Russia).

This article addresses the question of the cultural attribution of prestigious items from tomb 2 of the Brut 1 necropolis in North Ossetia. A sword with a gold-plated handle and sheath occupies the centre spot in this hiding-place. This sword is not part of the European spatae, whose handles are significantly shorter – in contrast, long-handled swords were well-known in Central Asia and the Middle East during the Parthian and Sassanid periods. Thus, one can assume that this type of sword appeared among the Alans under Sassanian influence. The polychrome style decor of the items found in Brut also indicates their Iranian origin. The dating of these objects may be prior to the widespread dissemination of the polychrome style in Europe and, therefore, they are not native to the West. Little is known about Sassanian goldsmithery. However, a series of items from various sites indicates the existence of workshops in the Near and Middle East. The examination of the stones encrusted on the objects from Brut indicates their Iranian origin. The garnets of the items belong to the andradite group; in fifth and sixth century Europe these items were usually decorated with almandines and rhodolites from India and Sri Lanka, and from the seventh century onwards, with Czech pyropes. More than thirty andradite deposits are known in Armenia, which at the time was controlled by the Sassanids. Thus, we have every reason to believe that the items from the tomb of Brut came out of a fifth century Sassanid workshop. The “princely” tombs of Brut are little known in Europe.

Keywords

North Caucasus – “princely” civilisation – Alans – Sassanids – polychrome style

Le tumulus N° 2 fouillé en 1989 près du village de Brut en Ossétie du Nord (fig. 1; Gabuev 2014), contenait une chambre funéraire à dromos, pillée dans l'antiquité. Le même tumulus a livré une cachette, contenant un grand nombre d'objets précieux, en or, ornés des grenats incrustés (fig. 2 et 3). L'origine sassanide de ces objets est très probable.

Une épée (l. – 115 cm), dont la poignée (l. – 35 cm) et le fourreau sont plaqués de tôle d'or, occupe une place centrale dans cette cachette (fig. 2). Par la longueur de la poignée cette épée se distingue des spatae européennes, dont les poignées sont sensiblement plus courtes. En revanche les épées à longues poignées sont bien connues en Asie centrale et au Moyen-Orient à l'époque parthe et sassanide. Ainsi, on peut supposer que les épées de ces types apparaissent chez les Alains sous influence sassanide (Gabuev 2011, 42–48).

Location of the study site on a map of Europe.
Poloha studované lokality na mapě Evropy.

Le style du décor polychrome des objets de Brut (fig. 2 et 3) indique, lui aussi, leur origine iranienne. Il existe plusieurs hypothèses d'origine du style polychrome (voir à ce propos par ex. Zaset'skaya 1994, 68–75), l'opinion, selon laquelle ce style est originaire du Proche- et Moyen-Orient est parmi les plus répandues (voir par ex. Périn 2005, 43). En ce qui concerne les objets de Brut – épée, harnachement, garnitures de courroies (fig. 2: 2–4; 3: 1–5) – ils ont deux particularités stylistiques: 1 – combinaison des pierres cloisonnées, couvrant une partie de l'objet et celles à bâts isolés (groupe Zaseckaja 6: Zaset'skaya 1982); 2 – combinaison du décor cloisonné et de celui granulé (groupe Zaseckaja 4). Les objets du style Zaseckaja 6 sont très peu nombreux et sont attestés en Europe par quelques découvertes sur le territoire de la Roumanie, de l'Ukraine et en Russie centrale (Zaset'skaya 1982, N° 92–95). Les objets du style Zaseckaja 4 sont plus répandus en Europe centrale et orientale, ainsi que dans les steppes d'Asie centrale (Zaset'skaya 1982, N° 67–84). Il faut y ajouter un ferret, découvert à Utamyš, au Daghestan, sur le bord de la mer Caspienne (Kotovitch *et al.* 1980, 57, fig. 10: 6), ainsi qu'un poignard, provenant de la tombe de Tugozvonovo en Altaï (Umansky 1978, 139–141) et quelques d'autres découvertes telles que les boucles d'oreille de la tombe 17 de la nécropole de Chakhsem en Turkménistan, datant du IIIe–IVe s. (Bader, Usupov 1995, 30, color pl. VII: 1, 2), celles

de la tombe B-a-I-1 de la nécropole de Mizdakh en Ouzbékistan, appartenant au IIIe s. (Yagodina, Houdjaev 1970, 121–122, 127, pages en couleur 2: 1, 2), les pendentifs provenant de la nécropole de Djety-Asar 4, à l'est de la mer d'Aral (Levina 1994, 77, 283, fig. 165, 16: 25, 27, 28).

I. P. Zaset'skaya attribue les objets du style 4 à la première moitié du Ve s. Cette date paraît exacte pour une partie de ces parures, par ex. pour celles provenant de la nécropole de Novogrigorievka, sur le Dniepr inférieur. Mais les objets de ce style ont été également mis au jour dans les ensembles plus anciens. Ainsi les découvertes à Fedorovka, sur la Volga, Musljumovo, en Oural, et Tugozvonovo, en Sibirie, peuvent appartenir à l'époque antérieure, car elles contiennent des objets de l'époque pré-hunnique (Bezuglov, Zaharov 1989, 58), soit ceux du début de l'époque hunnique (Malashev 2000, 204)

Ainsi, la date de ces objets peut être antérieure à la large diffusion du style polychrome en Europe et donc, ils ne sont pas originaires d'Occident. La découverte à Borovoe, au Kazakhstan oriental représente un intérêt particulier pour la recherche des sources possibles du style polychrome 4. Cette découverte est assez tardive, selon I. P. Zaset'skaya elle appartient à la fin du Ve -première moitié du VIe s. (Zaset'skaya 1994, 126). Il s'agit d'un poignard, orné

Fig. 1. La carte de l'Ossétie du Nord.
Obr. 1. Mapa Severní Osetie.

du décor cloisonné et des granules, dont les parallèles se trouvent en Corée du Sud, à Kerim-lo, ainsi que sur les fresques de Turkestan chinois, ce qui indique son origine orientale, très probablement sassanide (Ambroz 1986, 70; Anazawa, Manome 2000, 71–85). C'est une preuve supplémentaire de l'existence de la tradition iranienne du style polychrome.

On connaît peu l'orfèvrerie sassanide. Cependant, une série des objets provenant de différents sites indique l'existence des ateliers du Proche- et Moyen Orient (Bezuglov, Zaharov 1989; Ščukin, Bažan 1995; Adams 2000; Malashev, Yablonsky 2008). Parmi cette production des ateliers "orientaux" certain nombre d'objets porte le décor combiné avec des pierres incrustées et des granules. Les objets de la nécropole royale de Tillia-Tepe du début de n. è., en Afghanistan (Sarianidi 1985, N° 28, 60, 88), et un médaillon provenant d'Afghanistan, lui aussi (La Vaissière *et al.* 2003, 165–166, N° 136 a, b) sont parmi les exemples les plus anciens de ce style. Des pièces comparables anciennes ont été mises au jour en Tadjikistan. Ce sont les boucles d'oreille, provenant de la nécropole BM-VII et de l'habitat fortifié de Saksanoure (Zeimal 1985, N° 267, 268, 322), ainsi que des nécropoles de Tuluhar (Mandelshtam 1966, Tab. LIX, 5: 6, 9) et de Babašovskij (Mandelshtam 1975, 190, Tab. XLII: 1) et une plaque-boucle de Dalverzine-tépé (Pugačenkova 1978, N° 80). Une autre boucle d'oreille du même style, provenant de Tadjikistan, est un plus tardive et appartient au IIIe–IVe s. (Zeimal 1985, N° 414). Encore trois boucles d'oreille de la même tradition, avec le décor granulé et verre vert incrusté, proviennent du Moyen-Orient. Ce sont deux pièces de Hatra, en Irak, datées de la première moitié du IIIe s. et une, venant de la collection privée (Adams 2000, 21, 58, pl. III: 6–8).

Les objets les plus anciens qui portent le décor granulé et les pierres cloisonnées ont les incrustations de couleur bleue, puis c'est la couleur rouge qui domine. Ainsi une boucle d'oreille provenant de la nécropole de Mizdakhan, en Ouzbékistan, datée du IIIe s. est ornée de cornaline (Abdullaev *et al.* 1991, 195, N° 314), une autre boucle d'oreille, originaire de Pendjikent (également Ouzbékistan), datée des VIe–VIIe s. porte des pierres rouges (Raspopova 1980, 1190, 111, fig. 74: 2). D'autre part, les pierres rouges et la pâte de verre bleu clair sont présentes sur une bague du IVe–Ve s. découverte dans la nécropole de Djalpak-Debe en Kirghizie (Pamyatniki kul'tury 1983, 41, N° 110)¹.

Le même décor combinant les granules et les pierres cloisonnées est présente sur un agrafe (fig. 4: 1) provenant de la tombe de la deuxième moitié du IIIe- début du IVe s. mise au jour à Tanaïs, sur le Don inférieur (Bezuglov, Zaharov 1989, 44–45, fig. 2: 17; Arsenieva *et al.* 2001, tab. 97: 1142).

Cette agrafe possède une protubérance pour la fixation de la courroie, ce qui est rare pour les antiquités de l'époque romaine tardive en Russie méridionale. Mais une pièce comparable (fig. 4: 2), datée du Ier s. av.n.è. – Ier s. de n.è., qui porte, elle aussi, le décor en pierres cloisonnées et en granules, est connue à Dalverzine-tépé, en Ouzbékistan (Pugačenkova 1978, N° 80). Les ceintures d'apparat, possédant ce type d'agrafes ont été largement répandues en Orient. On la voit sur un relief parthe provenant d'Irak (Ferrier 1989, 56), sur les présentations des premiers siècles venant de Hatra, en Mésopotamie (Ghirshman 1962, fig. 100, 105, 110), sur les images des plats sassanides (Orbeli, Trever 1935, N° 4, 5, 7, 14; Ghirshman, Minorsky, Sanghvi 1971, 70; Lukonin 1977, 164, 165, 178, 209; Trever, Lukonin 1987, fig. 6, 7, 10, 11, 14, 15, 20, 21, 24, 25). Ainsi, on peut conclure que l'agrafe de Tanaïs est d'origine orientale, très probablement sassanide.

Les objets du style polychrome cités, possédant un décor granulé, proviennent de l'Orient, c'est-à-dire du Caucase, du Kazakhstan, de l'Asie centrale et du Moyen Orient, ce qui suggère leur origine des ateliers asiatiques, à notre avis en premier lieu iraniens. Cela confirme l'attribution iranienne des objets de luxe, mis au jour à Brut.

L'examen des pierres incrustées sur les objets de Brut, effectuée lors de l'exposition "L'or des princes barbares" (Saint-Germain-en-Laye, septembre 2000) témoigne à la faveur de leur origine iranienne. Les grenats des objets appartiennent au groupe des andradites, tandis qu'en Europe au Ve–VIe s. les objets sont le plus souvent décorés d'almandines et des rhodolites indiens et sri-lankais, puis, à partir du VIIe s., des pyropes tchèques (Périn 2005; Calligaro, Perin, Vallet, Poirot 2006–2007). Les gisements des andradites, plus d'une trentaine, sont connus en Arménie, à l'époque contrôlée par les Sassanides. Un des gisements les plus importants se trouve sur la rivière de Gekhi (Seiranyan 2004, 327). Ainsi, nous avons tous les raisons de penser que les objets provenant de la tombe privilégiée de Brut sont sortis d'un atelier sassanide du Ve s. et ont été décorés des grenats extraites en Arménie.

Notes

¹ Malheureusement les pierres sont absentes sur les pendentifs temporaires provenant de la nécropole de Šamsi, en Kirghizie, pourtant en outre le décor granulé (Pamyatniki kul'tury 1983, 446, N° 142, 143).

Fig. 2. Les objets de Brut (d'après L'Or des princes barbares 2000).
Obr. 2. Předměty z Brutu (podle L'Or des princes barbares 2000).

Fig. 3. Les objets de Brut (d'après L'Or des princes barbares 2000).
Obr. 3. Předměty z Brutu (podle L'Or des princes barbares 2000).

1

2

Fig. 4. Les agrafes orientales. 1: Tanais (d'après Arsen'eva *et al.* 2001); 2: Dalverzine-tépé (d'après Pugačenkova 1978).
Obr. 4. Orientální spony. 1: Tanaïs (podle Arsen'eva a kolektiv 2001); 2: Dalverzine-tépé (podle Pugačenkova 1978).

Bibliographie

- Abdullaev, K. A., Rtveladze, E. V., Shishkina, G. V. (red.) 1991:** *Kultura i iskusstvo drevnego Uzbekistana. Katalog vystavki. Kniga 1.* Moscou: Institut Arheologii AN Uzbekskoj SSR.
- Adams, N. 2000:** The development of early garnet inlaid ornaments. In: C. Balint (Hrsg.): *Kontakte zwischen Iran, Byzanz und der Steppe im 6.–7. Jahrhundert.* Varia Archaeologica Hungarica IX. Budapest, Napoli, Roma: Archäologisches Institut der UAW, 13–70.
- Ambroz, A. K. 1986:** Kinjaly VI – VIII vv. s dvymya vystupami na nojnah. *Sovetskaya Arheologiya* 4, 53–74.
- Anazawa, W., Manome, J. 2000:** The inland gold dagger from Kerim-loo and its Western connections. In: C. Balint (Hrsg.): *Kontakte zwischen Iran, Byzanz und der Steppe im 6.–7. Jahrhundert.* Varia Archaeologica Hungarica IX. Budapest, Napoli, Roma: Archäologisches Institut der UAW, 71–86.
- Arsenieva, T. M., Bezuglov, S. I., Tolotchko, I. V. 2001:** *Nekropol Tanaisa. Raskopki 1981 – 1995 g.* Moscou: Paleograf.
- Bader, A. N., Usupov, Kh. 1995:** Gold Earrings from North-West Turkmenistan. In: A. Invernizzi (ed.): *In the Land of the Gryphons. Papers on Central Asian Archaeology in Antiquity.* Firenze: Le Lettere, 23–38.
- Bezuglov, A., Zaharov, A. 1989:** Bogatloe pogrebenie pozdnerimskogo vremeni bliz Tanaisa. *Izvestiya Rostovskogo oblastnogo muzeya kraevedeniya* 6, 42–66.
- Calligaro, T., Perin, P., Vallet, F., Poirot J.-P. 2006–2007:** Contribution à l'étude des grenats mérovingiens. Basilique de Saint-Denis et autres collections du musée d'Archéologie nationale, collections publiques et objets de fouilles récentes. Nouvelles analyses gémmologiques et géochimiques effectuées au Centre de Restauration des Musées de France. *Antiquités nationales* 38, 111–144.
- Gabuev, T. A. 2011:** Vetch iz alanskogo knyajeskogo pogrebeniya V v. n. e. u sela Brut v Severnoj Osetii. *Vestnik Novosibirskogo Gosudarstvennogo Universiteta* 10(4), 2–48.
- Gabuev, T. A. 2014:** *Alanskije knyajeskie kurgany V v. n. e. u sela Brut v Severnoj Osetii.* Vladikavkaz: Izdatelsko-poligrafitcheskoe predpriyatje V. A. Gassieva.
- Ghirshman, R. 1962:** *Iran. Parthes et Sassanids.* Paris: Gallimard.
- Ghirshman, R., Minorsky, V., Sanghvi, R. 1971:** *Le Royaume immortel de Perse.* London: Transorient.
- Ferrier, R. W. (ed.) 1989:** *The Arts of Persia.* New Haven: Yale University Press.
- Kotovitch, V. G., Kotovitch, V. M., Magomedov, S. M. 1980:** Utamyshskie kurgany. In: V. I. Markovin (red.): *Severnyj Kavkaz v drevnosti i srednie veka.* Moscou: Nauka, 43–60.
- La Vaissière, E. de, Boppearachchi, O., Landes, Ch., Sachs, Ch. 2003:** *De l'Indus à l'Oxus. Archéologie de l'Asie Centrale. Catalogue de l'exposition.* Lattes: Imago.
- Levina, L. M. 1994:** *Djetyasarskaya kultura. 4. Tchast. Mogilnik Altynasar.* Nizoviya Sardar'i v drevnosti. Vyp. IV. Moscou: Institut Etnologii i Antropologii RAN.
- Lukonin, V. G. 1977:** *Iskusstvo drevnego Irana.* Moscou: Iskusstvo.
- Malashev, V. Y. 2000:** Periodizaciya remennyh garnitur pozdnesarmatskogo vremeni. In: Y. K. Guguev (red.): *Sarmaty i ih sosedi na Donu.* Rostov-na-Donu: Terra, 194–232.
- Malashev, V. Y., Yablonsky L. T. 2008:** *Stepnoe naselenie Youjnogo Poruraliya v pozdnesarmatskoe vremya.* Moscou: Vostotchnaya literatura RAN.
- Mandelshtam, A. M. 1966:** *Kotchevniki na puti v Indiyu.* Leningrad: Nauka.
- Mandelshtam, A. M. 1975:** *Pamyatniki kotchevnikov kushanskogo vremeni v Severnoj Baktrii.* Trudy Tadjikskoj arheologitcheskoj ekspedicii VII. Leningrad: Nauka.
- Orbeli, I. A., Trever K. V. 1935:** *Sasanidsky metall.* Moscou, Leningrad: Academia.
- Pamyatniki kultury, 1983:** *Pamyatniki kultury i iskusstva Kirgizii. Drevnosti i srednevekovie. Katalog vystavki.* Leningrad: Iskusstvo.
- L'or des princes barbares. Du Caucase à la Gaule Ve siècle après J.-C.** Paris: Réunion des musées nationaux, 2000.
- Périn, P. 2005:** O proishojdenii granatov na veschah inkrustacionnogo stylya iz basilike Sen-Deni vo Francii. *Kratkie Soobscheniya Instituta Arheologii* 218, 42–48.

Pugačenkova, G. 1978: *Les trésors de Dalverzine-tépé*. Leningrad: Aurore.

Raspopova, V. I. 1980: *Metalličeskie izdeliya rannesredenvekovogo Sogda*. Leningrad: Nauka.

Sarianidi, V. 1985: *Bactrian Gold*. Leningrad: Aurore.

Ščukin, M., Bažan, I. 1995: L'origine du style cloisonné de l'époque des Grandes Migrations. In: F. Vallet, M. Kazanski (eds.): *La noblesse romaine et les chefs barbares du IIIe au VIIe siècle*. Saint-Germain-en-Laye: Association française d'archéologie mérovingienne, 63–76.

Seiranyan, V. B. 2004: *Istroiya izutčeniya i ispol'zovaniya kamnetsvetnogo mineralnogo syr'ya na territorii armyanskogo nagroya (drevnejših vremen – do natchala XX v.)*. Moscou (manuscrite de thèse).

Trever, K. V., Lukonin, V. G. 1987: *Sasanidskoe srebro. Sobranie Gosudarstvennogo Ermitaja*. Leningrad: Iskusstvo.

Umansky, A. P. 1978: Pogrebenie epohi „velikogo pereseleiny narodov“ na Tcharyshe. In: V. I. Molodin (red.): *Drevnie kultury Altaya i Zapadnoj Sibiri*. Novosibirsk: Nauka, 129–163.

Yagodin, V. N., Hodjaev, T. K. 1970: *Nekropol drevnego Mizdakhana*. Tachkent: Fan.

Zasetskaya, I. P. 1982: Klassifikaciya polihromnyh izdelij gunnskoj epohi po stilističeskim danym. In: A. K. Ambroz, I. Erdeli (red.): *Drevnosti epohi velikogo pereseleiny narodov V–VIII vekov*. Moscou: Nauka, 14–30.

Zasetskaya, I. P. 1994: *Kultura kotčevnikov yuznorusskih stepej v gunnskuyou epohu*. Saint-Petersbourg: Ellips.

Zeimal, E. V. (red.) 1985: *Drevnosti Tadjikistana. Katalog vystavki*. Dushanbe: Donish.

Resumé

Tato studie se zabývá kulturním zařazením prestižních předmětů z mohyly 2 na nekropoli Brut 1 v Severní Osetii. Ústřední postavení v této mohyle zaujímá meč s rukojetí a pochvou, které jsou vykládány zlatem. Neřadí se k evropským širokým mečům typu spatha, jejichž rukojeti jsou výrazně kratší. Meče s dlouhými rukojetěmi jsou známy ze střední Asie a Středního Východu, z parthského a sásánovského období. Můžeme tedy předpokládat, že nález tohoto typu meče u Alanů souvisí s vlivem Sásánovců. Styl polychromovaného dekoru na předmětu nalezeném v Brutu naznačuje jeho íránský původ. Tyto předměty je možno datovat do období předcházejícího plošnému rozšíření polychromovaného zdobení v Evropě – nepochází tedy ze Západu. O sásánovském zlatnictví toho není příliš známo, nicméně sada předmětů z různých lokalit naznačuje existenci zlatnických dílen na Blízkém i Středním Východě. Analýza kamenů inkrustovaných v objektech z Brutu svědčí o jejich íránském původu. Granáty na předmětech patří do skupiny andraditů, přičemž v Evropě v 5. a 6. století byly předměty většinou zdobeny almandíny nebo rhodonity z Indie a Srí Lanky, od 7. století dále pak českými pyropy. V Arménii, která byla v tu dobu pod sásánovskou nadvládou, je známo přes třicet andraditových depozitů. Máme tedy veškeré důvody domnívat se, že předměty z hrobky v Brutu pocházejí ze sásánovské dílny z 5. století. „Královské“ hrobky v Brutu jsou v Evropě málo známy.

Contact

Tamerlan Gabuev
Musée d'Etat de l'Orient
Nikitsky bulvar 12a
RUS-Moskva
tgabuev@orientmuseum.ru